

Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli den 13 mars 1931 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om vissa ändringar i fattigvårdslagen och lagen om samhällets barnavård.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 24, vilken behandlats av andra lagutskottet, har fru *Nordgren* hemställt, att riksdagen måtte besluta

dels sådan ändring av bestämmelserna i fattigvårdslagens 3 § tredje stycket samt i lagen om samhällets barnavård 68 § 2 mom. tredje stycket, att vad i dessa lagrum stadgas om makes underhållsskyldighet mot andre makens barn i tidigare gifte eller utom äktenskapet måtte utgå eller, om detta icke kan bifallas,

att bestämmelser införas i nämnda lagar, inskränkande makes underhållsskyldighet för andre makens barn, evad det rör av fattigvårdssamhälle eller barnavårdsnämnd lämnat understöd, till hälften av värdkostnaden;

att den tid för framställande av krav från det allmänna på ersättning för av fattigvårdssamhälle eller barnavårdsnämnd lämnat understöd eller vård inskränkes till 120 dagar i likhet med bestämmelserna om fattigvårdssamhälleas inbördes ersättningsskyldighet;

att sådana bestämmelser införas i lag om samhällets barnavård, att barn, som av samhället omhändertagits genom fattigvårds- eller barnavårdsmyndighet, icke utan barnavårdsnämnds tillstyrkan måtte få förflyttas till moderns hem i de fall, där modern ingått äktenskap med annan man än barnets naturlige fader;

dels ock att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning, huruvida icke i fattigvårdslagen nu gällande bestämmelser om hemortsrätt, för att förebygga de skadliga verkningarna av desamma, böra reformeras *dels* beträffande av samhället omhändertaget barn, som förbliver i samhällets vård efter moderns giftermål, *dels* i fråga om ogift moder, som på grund av barnafaderns försummelse måste anlita samhällets hjälp för försörjning av sitt barn, *och dels* med hänsyn till att mannens hemortsrätt påverkas av underhåll lämnat åt hustruns barn med annan man.

Motionären har tillika anhållit, att vederbörande utskott vid tillstyrkande av motionen måtte föreslå de ändringar i förenämnda lagar, som kunna anses er-

forderliga, samt de ändringar i giftermålsbalken, utsökning- och införelselagarna eller andra författningar, som härav kunna vara betingade.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för berörda yrkanden, får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet, i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver, begärt yttrande av statens inspektör för fattigvård och barnavård. Det yttrande, som i anledning härav kommit utskottet tillhanda, finnes fogat såsom bilaga vid detta utlåtande; och hänvisar utskottet till detsammans innehåll.

Gällande bestämmelser.

I samband med införande av nya giftermålsbalken utfärdades den 11 juni 1920 en lag om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn. Enligt denna lag skall, därest make under sin vårdnad har barn i tidigare gifte eller utom äktenskap, andra maken jämte honom vara skyldig att, så länge äktenskapet består, efter sin förmåga bidra till barnets underhåll. Vad sålunda föreskrivits skall emellertid ej medföra ändring i den underhållsskyldighet, som kan åligga den andre av barnets föräldrar. Dessa bestämmelser, vilka äro av civilrättslig natur, kompletterades 1921 därigenom, att i 3 § i 1918 års fattigvårdslag infördes ett stadgande av innehåll, att make under de i 1920 års lag angivna förutsättningar är pliktig att efter sin förmåga försörja andra makens barn i tidigare äktenskap eller utom äktenskap, så att barnet ej faller fattigvården till last. Härigenom infördes alltså underhållsskyldighet för en make mot den andra makens barn jämväl i förhållande till det allmänna. Jämlikt 63 § i fattigvårdslagen äger fattigvårdssamhälle under förut nämnda betingelser uttaga ersättning för kostnad, som samhället fått vidkännas för fattigvård till barn, jämväl av barnets styvfader eller styvmoder, i den mån fattigvårdsstyrelsen ej finner skäl till eftergift. Talan om utfående av sådan ersättning skall anhängiggöras inom tio år från det fordringen uppkom. — I lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård hava uti ifrågavarande avseenden införts bestämmelser, motsvarande de i fattigvårdslagen upptagna. I 68 § 2 momentet stadgas sålunda, att make, som enligt lag är underhållsskyldig mot andra makens barn, skall, då barnavårdsnämnd omhändertagit barnet för skydds- uppfostran eller samhällsvård, vara skyldig att efter sin förmåga ersätta kostnaden för barnet, såvitt detsamma är under sexton år. Beträffande dylika kostnader gäller samma preskriptionstid som för fordringar enligt fattigvårdslagen.

I fråga om det i motionen berörda spörsmålet om förflyttning av utackorderade barn stadgar lagen om samhällets barnavård följande. Om barn under sexton år, som vistas hos föräldrarna, på grund av deras sjukdom, liknöjdhet eller oförmåga eller eljest i hemmet rådande förhållanden är utsatt för nöd, utan att likväl anledning att omhändertaga barnet för skydds- uppfostran eller förebyggande åtgärder föreligger, och nödtillståndet icke bliver avhjälp på annat sätt, skall barnavårdsnämnden, då föräldrarna medgiva det, omhänder-

taga barnet. Sålunda omhändertaget barn bör, där ej särskilda omständigheter föranleda till annat, utackorderas i ett för ändamålet lämpat enskilt hem. Utackordering får därvid ske endast till personer, rörande vilkas lämplighet och förmåga att uppfylla sina skyldigheter nämnden genom föregående undersökning förvissat sig. Nämnden skall övervaka, att den, som mottagit barn till vård, fullgör sina skyldigheter. Under särskilda omständigheter kan omhändertaget barn överlämnas till barnhem. När för samhällsvård omhändertaget barn anses ej vidare vara i behov av sådan vård, skall densamma upphöra. Så skall även ske då föräldrarna påkalla vårdens upphörande, så framt ej, bland annat, fara förefinnes, att barnet i föräldrahemmet misshandlas eller utsättes för allvarlig vanvård eller annan fara till liv eller hälsa eller ock bliver vanartat. Då samhällsvård upphör bör barnavårdsnämnden, där så prövas lämpligt, besluta, att barnet skall stå under tillsyn under en tid av minst sex månader och högst tre år från upphörandet, dock i intet fall längre än till fyllda aderton år. Tillkommer vårdnaden om barn allenast den ena av dess föräldrar eller särskilt förordnad förmyndare, skall vad förut nämnts om föräldrar gälla om den, som har vårdnaden.

Vad slutligen angår frågan om hemorts rätt innehåller 7 kapitlet i fattigvårdslagen i nu ifrågakvarande delar följande bestämmelser. Hustru har som regel samma hemorts rätt som mannen. Om äktenskapet upplöses genom mannens död eller eljest, behåller hustrun den hemorts rätt, hon senast under äktenskapet ägde, till dess annan tillkommer henne. Barn inom äktenskap har, så länge det är minderårigt, faderns eller, om han är död och modern lever, moderns hemorts rätt. Om båda föräldrarna äro döda, har barnet den hemorts rätt, som den sist avlidne ägde vid sin död. Minderårigt barn utom äktenskap har samma hemorts rätt som modern eller, om hon är död, den hon senast ägde. Den hemorts rätt barn äger, då det fyller sexton år, behåller barnet, tills det självt förvärvar annan. Har någon under det år, för vilket han mantalsskrivits inom visst fattigvårdssamhälle, åtnjutit fattigvård av vissa slag, vinner han ej hemorts rätt på grund av nämnda mantalsskrivning. Därvid likställes med fattigvård, som någon själv åtnjutit, bland annat fattigvård, som åtnjutits av hans minderåriga barn, samt för mannen fattigvård, som tilldelats hans hustru eller under bestående äktenskap åtnjutits av minderåriga barn, som hon ägt före äktenskapet, såvitt barnet har hennes hemorts rätt. Däremot inverkar fattigvård till barn utom äktenskap icke på faderns förvärv av hemorts rätt.

Av den i ärendet förebragta utredningen framgår, att, på sätt motionären anför, gällande bestämmelser om makes underhållsskyldighet mot andra makes barn och därav härflytande ersättningsskyldighet gentemot det allmänna för vård, som lämnats sådant barn, äro ägnade att vid tillämpningen i viss omfattning medföra olägenheter.

Utskottet.

I sitt över förevarande motion avgivna yttrande har statens inspektör för fattigvård och barnavård framhållit, att för undanröjande av förefintliga miss-

förhållanden åtskilligt torde stå att vinna genom spridande av upplysning i frågan och uppmaning till vederbörande myndigheter att vid lagtillämpningen i första hand tänka på barnens bästa och söka handla så, att deras intressen icke äventyras. Inspektören har även förklarat sig villig att genom fattigvårds- och barnavårdskonsulenterna ävensom på annat sätt verka för större hänsynstagande till barnens intressen och därav föranledd större försiktighet och varsamhet vid tillämpning av de lagbestämmelser, varom fråga är.

Enligt utskottets förmenande torde det vara lämpligt att avvakta, huruvida icke genom de åtgärder, som av fattigvårdsinspektören ställts i utsikt, tillfredsställande resultat kunna ernås. Under sådana omständigheter anser sig utskottet icke nu behöva taga ståndpunkt till frågan, huruvida de fördelar, som motionären avser att vinna genom ett upphävande av nuvarande föreskrifter, skulle motvägas av de konsekvenser i viktiga avseenden, som den föreslagna lagändringen skulle medföra.

Det av motionären berörda spörsmålet om ändring i fattigvårdslagens bestämmelser om hemortsrätt har tidigare varit föremål för riksdagens övervägande. I en vid 1928 års riksdag inom andra kammaren väckt motion, nr 365, hemställdes nämligen om sådan ändring i fattigvårdslagen, att underhåll till minderårigt barn icke skulle utgöra hinder för förvärv av hemortsrätt, därest barnafadern i fråga om barn utom äktenskap och modern i fråga om barn inom äktenskap genom försummelse eller oförmåga helt eller delvis uraktlåtit att fullgöra sin underhållsskyldighet. I sitt över sistnämnda motion avgivna utlåtande, nr 26, yttrade utskottet, att, även om gällande bestämmelser rörande hemortsrättsförvärv kunde medföra vissa olägenheter, utskottet dock ansåge sig icke kunna förorda en lagändring i föreslagen riktning, då det funnes anledning befara, att den föreslagna reformen å sin sida skulle medföra avsevärda nackdelar. Utskottet framhöll vidare, att ett realiserande av det framlagda förslaget skulle bryta mot den grundläggande principen, att fattigvård lämnad åt någon, som i hemortsrättsavseende vore beroende av annan person, inverkade på denne senares hemortsrättsförvärv. Den år 1928 i ämnet väckta motionen vann ej heller riksdagens bifall. Utskottet finner sådana skäl icke hava anförts i den nu föreliggande motionen, som kunna föranleda utskottet att frångå den ståndpunkt, utskottet tidigare intagit i denna fråga.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 mars 1931.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Westman*, *Österström*, *Gustaf Tamm**, *Norman**,
P. Sandström, *Olof Carlsson* och *Löfvander*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Skövde, *Hage*, *Johanson* i Hallagården, *Aronson*, *Hedvall*, *Skoglund**, *Molunder* och *Osberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga.

Statens inspektör för fattigvård
och barnavård.

Till riksdagens andra lagutskott.

Anbefalld att avgiva yttrande över en inom andra kammaren väckt motion, nr 24, om vissa ändringar i fattigvårdslagen och lagen om samhällets barnavård får jag härmed värdsamt dels överlämna i ärendet införskaffade yttranden från ledande personer å fattigvårdens och barnavårdens område i de sex största städerna dels ock anföra följande.

Av förenämnda yttranden framgår, att i motionen påtalade olägenheter av nuvarande lagstiftning i fråga om styvfaders försörjningsplikt gentemot hustruns barn utom äktenskap eller i ett tidigare äktenskap samt därav härflytande ersättningsskyldighet gentemot det allmänna för sådant barn lämnad vård kunna förekomma i större eller mindre utsträckning. Yttrandena giva dock samtidigt vid handen, att i nämnda städer dessa olägenheter kunnat i stort sett undvikas genom att vid lagtillämpningen iakttagits all möjlig aktsamhet.

Det är dock, framhålles det, icke något större antal fall i vilka det kommer i fråga att utkräva ersättning av styvfader för dylik vårdkostnad. Av dessa fall avser det stora flertalet barn utom äktenskap. Uppfattningen synes i allmänhet vara den, att ett borttagande ur fattigvårds- och barnavårdslagarna av ifrågavarande bestämmelser om styvfaders försörjningsplikt mot hustruns barn skulle medföra viss ökning av antalet fall, då det allmänna måste ingripa, även om meningarna gå något isär i fråga om storleken och betydelsen av denna ökning.

Beträffande det lämpligaste sättet att komma till rätta med de missförhållanden, som onekligen kunna förekomma, hava olika meningar framförts.

De sociala nämndernas i Stockholm ombudsman anser, att ifrågavarande bestämmelser i fattigvårdslagen vore av beskaffenhet att vålla förargelse utan däremot svarande samhällsnytta, varför samma bestämmelser borde utmönstras ur lagen. Däremot avstyrker han på det livligaste motionärens förslag om preskriptionstidens förkortning från tio år till 120 dagar.

Barnavårdsdirektören i Stockholm liksom ordföranden i barnavårdsnämnden i Norrköping förorda en närmare utredning av förevarande frågor. Barnavårdsdirektören fäster därvid största avseendet vid hemortsrättsfrågan.

Barnavårdsnämndens i Göteborg ordförande anser det önskvärt, om lagändring komme till stånd, som kunde förhindra, att barn rycktes från goda fosterhem till moders eller faders hem, där deras vistelse mången gång bleve ett martyrium.

Från några håll har förslaget om preskriptionstidens förkortande vunnit ett visst stöd.

I övrigt har man däremot ställt sig rätt skeptisk beträffande möjligheten att åstadkomma något genom lagändringar. Sådana hava t. o. m. ansetts kunna leda till försämring av ifrågavarande barns ställning. Man anser, att vad som erfordras närmast är ett smidigare och varsammare handhavande från fattigvårdsstyrelsers och barnavårdsnämnders sida av tillämpningen av ifrågavarande bestämmelser. Någon ny eller ändrad lagstiftning vore icke av behovet påkallad. Därtill föreläge icke tillräcklig anledning. Även de, som uttalat sig för lagändringar i ena eller andra hänseendet, förklara, att mycket vore att vinna genom en mera hänsynsfull och förstående lagtillämpning.

Barnavårdsdirektören i Malmö påvisar den möjlighet till upphävande av styvfaders ersättningskyldighet, som läge i ett överflyttande av förmyndarskapet för barnet och därmed även vårdnaden från modern till barnets fosterföräldrar. Exempel på sådan efter framställning från modern företagen överflyttning hade förekommit i Malmö.

Motionärens förslag att råda bot på de olägenheter, som kunna följa av ifrågavarande bestämmelsers tillämpning, har således icke vunnit någon större anslutning från de av mig hörda personernas sida, även om man på intet håll förnekar, att sådana olägenheter kunna förekomma. För egen del är jag icke heller övertygad om, att nämnda förslag innefatta den rätta lösningen av förevarande spörsmål. De bestämmelser, om vilka här är fråga, hava tillkommit efter grundliga utredningar och moget övervägande och utan att därvid motstånd rests från något håll, varför synnerligen starka skäl synas böra krävas för att ändra desamma. Det synes, som om i varje fall, innan något steg tages på den av motionären föreslagna vägen, först borde undersökas, om icke tillfredsställande resultat skulle kunna vinnas genom spridande av upplysning i frågan och uppmaning till dem, som hava lagtillämpningen om hand, att därvid i första hand tänka på barnets bästa och alltid söka handla så, att dess intressen icke äventyras, även om kommunens ekonomi därmed skulle få sitta emellan.

Jag anser mig alltså icke för närvarande kunna tillstyrka genomförandet av motionärens lagändringsförslag, vare sig i vad de avse ett fullständigt borttagande av fattigvårds- och barnavårdslagarnas bestämmelser om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn eller i vad de gå ut på att med bibehållande helt eller delvis av samma skyldighet neutralisera de skadliga verkningar, som därav kunna följa. Därest dessa förslag av riksdagen avslås, är jag emellertid villig att, i vad på mig ankommer, söka — dels genom fattigvårds- och barnavårdskonsulenterna dels ock genom införande av lämpliga upplysningar i de meddelanden, som tid efter annan utgivas från socialdepartementets byrå för fattigvårds- och barnavårdsärenden — verka för ett större hänsynstagande för barnens intressen och därav föranledd större försiktighet och varsamhet vid tillämpningen av de bestämmelser i fattigvårds- och barnavårdslagarna, om vilka i motionen är fråga. Sålunda skulle uppmärksamheten även kunna fästas därpå, att barnavårdsmännen här torde hava åtskilligt att uträtta till utjämning av förefintliga motsättningar. Det rör sig ju företrädesvis om barn utom äktenskap.

Om det emellertid skulle befinnas önskvärt, att de i motionen berörda spörsmålen göras till föremål för en grundlig och allsidig utredning, vill jag naturligtvis icke motsätta mig, att en sådan utredning kommer till stånd.

Stockholm den 27 februari 1931.

G. H. von KOCH.